

Sarkoidoosi

Lääkärikirja Duodecim

2.6.2022

Keuhkosairauksien erikoislääkäri Eija-Riitta Salomaa

- Yleistä
- Sarkoidoosin syyt
- Sarkoidoosin oireet
- Sarkoidoosin toteaminen
- Sarkoidoosin hoito
- Sarkoidoosin ennuste
- Sarkoidoosin ehkäisy
- Kirjallisuutta

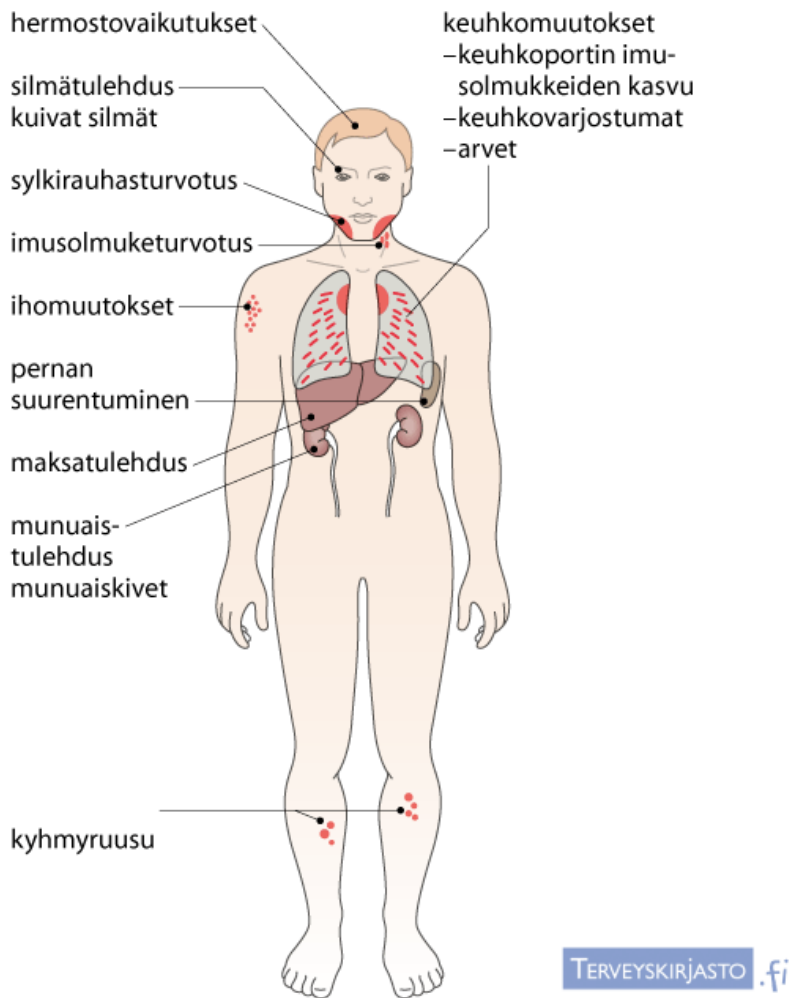
Keskeistä

- Sarkoidoosi on useita elimiä vaurioittava sairaus, jonka syytä ei tunneta.
- Tavallisimmat oireet ovat yskä, hengenahdistus, kyhmyruusu ja nivelturvotus.
- Yli puolet potilaista paranee ilman lääkettä. Vaikeammissa tautimuodoissa hoitona käytetään pitkäaikaista kortikosteroidia.

Yleistä

Sarkoidoosissa muodostuu eri elimiin pieniä tulehdussolukertymiä, joita kutsutaan granuloomiksi. Niitä voi esiintyä melkein missä elimessä tahansa, yleisimmin keuhkoissa, imusolmukkeissa ja ihosta. Munuaisissa voi olla monentyyppisiä muutoksia ja esim. virtsatiekivet voivat olla seurausta sarkoidoosista. Kalsiumaineenvaihdunta voi olla sarkoidoosissa häiriintynyt johtuen lisääntyneestä D-vitamiinin tuotannosta. Luusto- ja lihaskuutokset ovat harvinaisia.

Sairauteen ei läheskään aina liity oireita. Kun oireita esiintyy, ne ovat hyvin erilaisia riippuen siitä, missä elimissä tauti pesii.

Kuva 1. Sarkoidoosin elinmuutokset.

Kuva: Tiina Ripatti-Toledo

Suurena ja pienennä napsauttamalla kuvaa

Sarkoidoosiin sairastuu Suomessa vuosittain noin 500 henkilöä. Yleisin sairastumisikä on 20–40 vuotta. Lapsilla sarkoidoosi on erittäin harvinainen. Tässä artikkelissa käsitellään ensisijaisesti keuhkosarkoidoosia ja muiden elinten sarkoidoosista (esim sydänsarkoidoosi, ihosarkoidoosi) kannattaa etsiä tietoa ko.elimen sairauden kuvauksissa.

Sarkoidoosin syyt

Sarkoidoosin aiheuttajaa ei tunneta. Yleisesti arvellaan sen syntyvän joidenkin ulkoisten tekijöiden vaikutuksesta. Näitä voisivat olla virukset ja bakteerit, mutta myös muita ympäristöön liittyviä syitä pidetään mahdollisina.

Sarkoidoosin oireet

Sarkoidoosin oireet ovat hyvin vaihtelevat. Melkein puolella potilaista se on oireeton, mutta joillakin on hankalia oireita.

Sairautta on kahta eri tyyppiä: äkillisesti alkava sarkoidoosi, johon liittyy usein kuumetta ja muita yleisoireita, ja hitaasti etenevä, joka hoitamatta voi johtaa keuhkojen tai muiden elinten pysyvään vaurioon.

Yleisin on keuhkosarkoidoosi. Se voi olla oireeton ja löytyä sattumalta röntgenkuvassa. Toisaalta oireina voi olla pitkittynyttä yskää, hengenahdistusta ja kuumeilua. Sarkoidoosi ilmenee noin neljäsosalla potilaista silmissä. Suonikalvoston tulehdus on niistä tavallisin. Vain kolmannes näistä potilaista on oireisia ja sen vuoksi silmien tarkastus on suositeltava kaikille sarkoidoosia sairastaville potilaille. Yksi

ilmenemismuoto on [kyhmyruusu](#) säärtien iholla. Sarkoidoosissa voi olla erityyppisiä iho-oireita, joista on erillinen artikkeli (ks. [Ihosarkoidoosi](#)). Usein sarkoidoosi pesii imusolmukkeissa eri puolilla kehoa tavallisimmin kaulalla ja solisalueella. Silloin imusolmukkeet yleensä suurenevät. Sarkoidoosin aiheuttamista neurologisista oireista aivohermoneuropatiat ovat tavallisimpia ilmentymiä. Kyseessä voi olla keskushermoston tai yhden tai useamman hermon alueella oleva tulehdus. Oireet riippuvat vaurion paikasta.

Suomalaisten sarkoidoosipotilaiden tavallisimmat oireet ovat yskä joka kolmannella ja kuume joka viidennellä. Muita melko tavallisia oireita ovat yleinen väsymys, kyhmyruusu, hengenahdistus ja nivelkivut.

Sarkoidoosin toteaminen

Valtaosalla sarkoidoosia sairastavista on muutoksia keuhkokuvassa. Usein tutkimusta täydennetään keuhkojen tietokonetomografialla. Mikään laboratoriokoe sinällään ei varmista sarkoidoosin diagnoosia. ACE- ja lysotsyymipitoisuudet ovat koholla noin puolella aktiivista sarkoidoosia sairastavista. Diagnoosi varmistuu yleensä joko kliinisen taudinkuvan ja radiologisten kuvantamislöydösten perusteella tai kudostäyteellä.

Sarkoidoosin hoito

Kaksi kolmasosaa sarkoidoosipotilaista ei tarvitse hoitoa, koska oireeton tai lieväoireinen tauti paranee itsestään.

Hoito aloitetaan aina, jos potilaalla on sarkoidoosia sydämessä, keskushermostossa, silmissä tai munuaisissa. Pääsiallinen hoito on suun kautta nautittu kortisoni (kortikosteroidi), jolla oireita ja elinten vaurioitumista voidaan lievittää. Hoitoa jatketaan muutamia kuukausia. Keuhkosarkoidoosissa voidaan pitkäaikaisessa hoidossa käyttää myös keuhkoihin annosteltavaa (inhaloitavaa) kortisonia.

Jos kortisonin vaikutus ei riitä tai joudutaan käyttämään pitkään suuria annoksia, hoitoon voidaan liittää muita lääkkeitä, esimerkiksi solunsalpaajia tai biologisia lääkkeitä.

Sarkoidoosin ennuste

Jos sarkoidoosi alkaa nopeasti ilmaantuvien oirein (akuutti taudinkuva), 80–90 prosenttia paranee itsellään. Myös hitaasti alkaneesta sarkoidoosista voi parantua. Sarkoidoosi kehittyy 1–2 tapauksessa kymmenestä krooniseksi eli pitkäaikaiseksi mutta vaikuttaa vain harvoin elinikään.

Sarkoidoosin ehkäisy

Sairauteen ei tunneta ehkäisykeinoja.

Aiemmat kirjoittajat: Sisätautien erikoislääkäri Pertti Mustajoki

Artikkelin tunnus: dlk00075 (013.006)

© 2022 Kustannus Oy Duodecim